

Moralność finansowa Polaków

Anna Lewicka-Strzałecka

Instytut Filozofii i Socjologii PAN

PROJEKT BADAWCZY

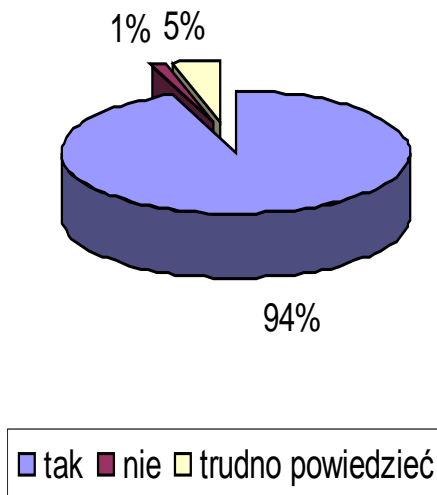
- Cel - stworzenie mapy permisywizmu moralnego Polaków w obszarze finansów oraz jej cykliczna analiza
- Badania etycznych standardów konsumentów zostały przeprowadzone na zlecenie KPF na ogólnopolskiej, reprezentatywnej 1000-osobowej próbie dorosłych Polaków trzykrotnie: w 2016, 2017 oraz w 2018 roku.
- Pytano o poziom usprawiedliwiania działań konsumentów, które są niezgodne z prawem lub naruszają normy moralne.

WYBRANE WYNIKI BADANIA MORALNOŚCI FINANSOWEJ

Pytanie wstępne

Norma nakazująca wywiązywanie się ze zobowiązań finansowych:
szacunek dla cudzej własności oraz dotrzymywanie umów

**Rys.1 Czy zgadza się Pani/Pan z poglądem, że oddawanie długów
jest zawsze obowiązkiem moralnym?**

Zasadnicza część badania moralności finansowej Polaków polegała na pytaniu respondentów o poziom usprawiedliwiania wybranych nadużyć konsumenckich.

Przyjęto, że okazjonalne usprawiedliwianie nadużyć wyznacza zakres przyzwolenia na te działania, czyli poziom akceptacji nieetycznych zachowań finansowych. Odpowiednio, wskazanie, że dane nadużycie nigdy nie może być usprawiedliwione wyznacza brak przyzwolenia, czyli brak akceptacji nieetycznych zachowań finansowych.

Odpowiedzi otrzymane w trakcie badań oddają w głównej mierze sferę normatywną i afektywną badanych osób.

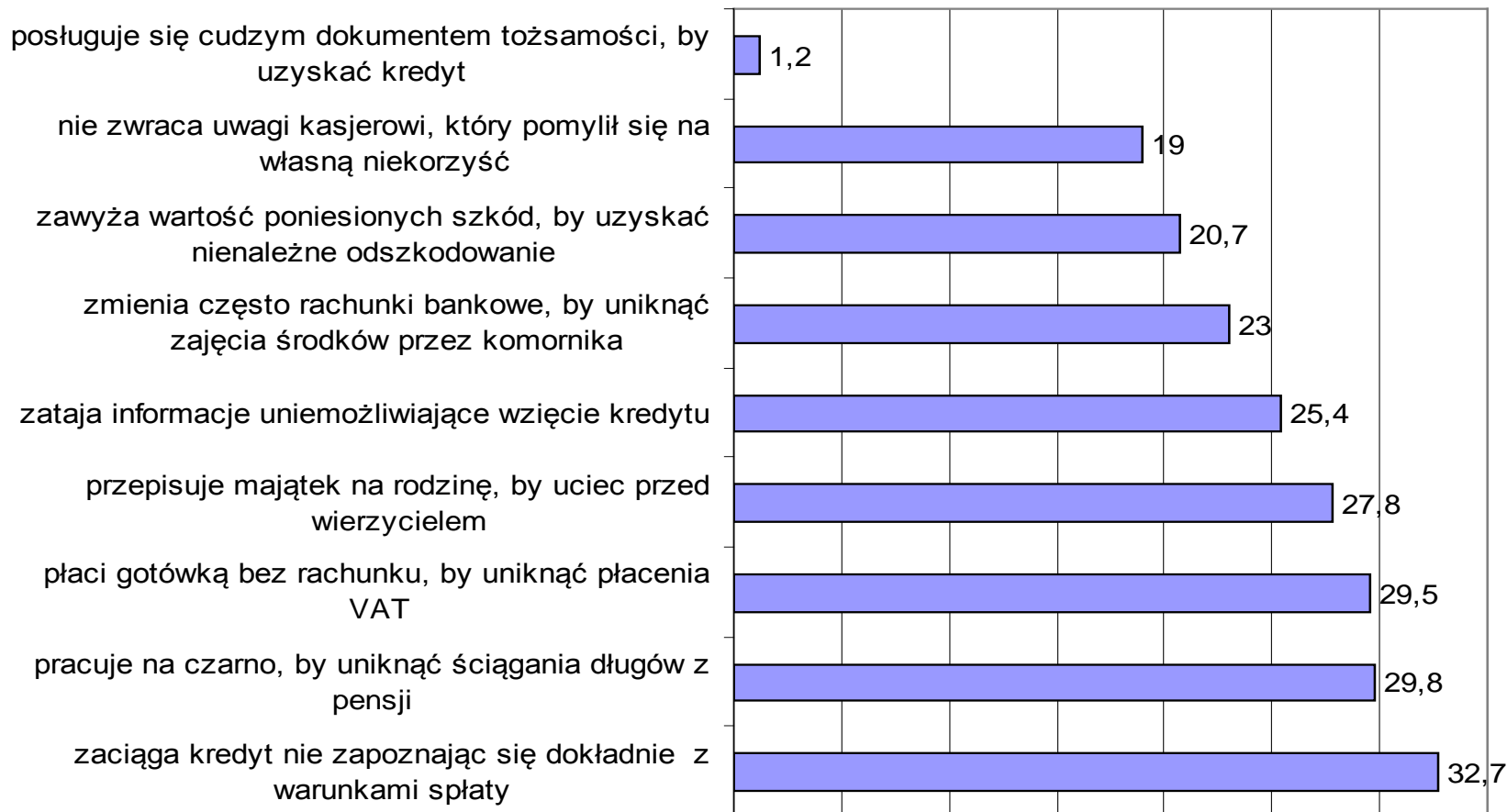
- Poznajemy nie tyle rzeczywiste zachowania ludzi, ale dowiadujemy się jakie postępowanie i w jakim zakresie może liczyć na usprawiedliwienie.
- Poznajemy poziom społecznego przyzwolenia na nadużycia.
- Przyzwolenie tworzy sprzyjające środowisko dla tych nadużyć

- Głównym efektem badań jest mapa moralnego permisywizmu konsumentów. Jest ona przedstawiona za pomocą wykresu oddającego poziom akceptacji dla poszczególnych zachowań.
- Poziom akceptacji ma postać sumy odsetek odpowiedzi *czasem*, *często* i *zawsze* na pytanie o możliwość ich usprawiedliwiania.
- Średnia tych sum określa indeks akceptacji nieetycznych zachowań finansowych

Mapa moralnego permisywizmu konsumentów

Indeks akceptacji nieetycznych zachowań finansowych **23,2**

Można usprawiedliwić gdy ktoś (w%)

Porównanie wyników w poszczególnych edycjach wskazuje na względnie trwałą porządek normatywny zorientowany na nadużycia konsumentów w sferze finansów.

Indeks akceptacji nieetycznych zachowań a cechy społeczno-demograficzne

---

- Wymagania moralne dotyczące kwestii finansowych rosną wraz z wiekiem; najwyższy poziom przyzwolenia na zachowania naruszające moralność finansową przejawiają ludzie młodzi, najniższy - ludzie starsi
- Wyższy poziom moralnego permissywizmu przejawiają mężczyźni

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ
